

بررسی دیدگاه معلمان پایه‌ی اول دوره‌ی ابتدایی

شهرستان شهرضا نسبت به کتاب‌های بخوانیم و بنویسیم در سال تحصیلی ۸۳-۸۲*

شهرام اسدی - حمیده معین‌پور

مقدمه

در آنها روشن گردیده است. باتوجه به این جایگاه می‌توان با تحلیل و ارزشیابی برنامه‌های درسی و به‌ویژه استفاده از دیدگاه‌های معلمان به‌تصویری به‌نسبت روشن از میزان کارآمدی آن نظام دست یافت. همین امر موجب شده است نظام‌های آموزشی عملاً ظرفیت قابل توجهی از امکانات خود را صرف تدوین و کارآمد کردن برنامه‌های درسی سازند تا بتوانند با اجرای آنها هدف‌های آموزشی را تحقیق بخشند.

در پایه‌ی اول ابتدایی، درس فارسی از نظر آموزش مهارت‌های زبانی و ایجاد انگیزه و علاقه به‌فرآگیری سایر دروس برای نظام آموزشی اهمیت دارد. به‌همین دلیل طراحی و اجرای یک برنامه‌ی مؤثر زبان‌آموزی در پایه‌ی اول ابتدایی مستلزم اعمال ظرافت و دقت خاصی است و می‌توان با استفاده از فرایند ارزشیابی و استفاده از نظرهای معلمان مجری تا حد زیادی از این امر اطمینان حاصل کرد. بر این اساس در این تحقیق سعی گردید کتاب‌های بخوانیم و بنویسیم را که با استفاده از رویکردهای تحلیلی و کلی و با الهام از مبانی روان‌شناختی زبان‌آموزی (مکتب‌گشتالت) در پایه‌ی اول تألیف گردیده، از دیدگاه معلمان مورد بررسی قرار گیرد. با توجه به‌اهمیت موضوع، سؤال اساسی این است که آیا معلمان مجری توانسته‌اند به‌اهداف و اصول مؤلفان برسند؟ نظرها و دیدگاه‌های آنان نسبت به این کتاب‌ها چیست؟

بر اساس نتایج تحقیق (رضائی، ۱۳۷۹) با عنوان نگاهی به‌نتایج ارزشیابی برنامه‌ی درسی جدید فارسی اول ابتدایی، ۸۳/۴۱ درصد دانش‌آموزان بیش از ۶۰ درصد به‌اهداف حیطه‌ی دانش و ۹۰/۲۸ درصد آنان بیش از ۶۰ درصد به‌اهداف حیطه‌ی نگرشی رسیده‌اند. نتایج تحقیق (رهبری‌نژاد، ۱۳۸۰) با عنوان نظری به‌نتایج ارزشیابی برنامه‌ی درسی جدید فارسی، ۷۹ درصد از آموزگاران مجری طرح دستیابی دانش‌آموزان به‌مهارت دقت و تمرکز در سخن‌گفتن را که یکی از هدف‌های اصلی برنامه می‌باشد

زبان فارسی کلید فهم متون گوناگون ایرانی و ابزار مهم برقراری ارتباط با دیگر ایرانیان است. هر ایرانی با هر گویش محلی و منطقه‌ای خاص، از طریق زبان فارسی برای حفظ هویت و ملیت خود می‌کوشد. قرن‌هاست برای همه‌ی ایرانیان از هر قوم و قبیله‌ای مسلم شده است که برای موفقیت در امور زندگی باید، ضمن پاسداری و احترام به‌زبان مادری برای یادگیری و تسلط بر زبان فارسی کوشید. نظام آموزش کشور نیز مسئولیت بسیار سنگینی برای تحقق این خواسته بر حق دارد. برنامه‌ی درسی زبان‌آموزی در میان برنامه‌ی درسی دیگر دوره‌ی ابتدایی از اهمیت به‌سزایی برخوردار است، زیرا نه تنها در تحکیم و تثبیت روابط اجتماعی مؤثر است، بلکه یادگیری سایر مواد درسی را تسهیل می‌کند و تعمیق می‌بخشد (قاسم‌پور، ۱۳۸۱). بر این اساس و باتوجه به‌ضرورت‌های فرهنگی، اجتماعی، دینی و آموزشی، برنامه درسی کتاب فارسی اول ابتدایی مصوب ۱۳۸۴ وزارت آموزش و پرورش در فرآیندی علمی و منطقی مورد بازنگری قرار گرفت که حاصل آن تألیف کتاب‌های بخوانیم و بنویسیم برای پایه‌ی اول ابتدایی می‌باشد. این کتاب‌ها از سال تحصیلی ۸۲-۸۱ به‌صورت رسمی در اکثر نقاط ایران (از جمله شهرستان شهرضا) تدریس گردید. این کتاب‌ها بر اساس سعی و اهتمام خاصی با استفاده از نظریه‌های روان‌شناسی به‌رشته تحریر در آمده اما قضاوت با معلمان مجری می‌باشد. از آن‌جا که نظرهای معلمان مجری این کتاب می‌تواند راهگشای برنامه‌نویسان درسی باشد، این تحقیق با بررسی تحقق هدف‌ها، رویکردها، روش‌ها، محتوا و ساختار این کتاب‌ها با استفاده از دیدگاه‌های معلمان پایه‌ی اول سعی دارد به این امر کمک نماید.

بیان مسأله

برنامه‌های درسی اسناد رسمی نظام‌های آموزشی هستند که نقشه عملیات مورد نظر برای تحقق آرمان‌های آموزش و پرورش

* - این پژوهش با استفاده از اعتبارات مالی سازمان آموزش و پرورش استان اصفهان انجام گرفته است.

را در حد مطلوب ذکر کرده‌اند. هم‌چنین ۸۳ درصد از آموزگاران عنوان نموده‌اند زمان در اختیار و حجم کتاب‌ها مانع از انجام درست و کامل فعالیت‌های آموزشی می‌گردد. بنابراین تحول اساسی که از سال تحصیلی ۷۹-۸۰ در برنامه‌ی درسی کتاب فارسی پایه‌ی اول و با تألیف کتاب‌های بخوانیم و بنویسیم به‌وجود آمده است، محقق را بر آن داشت که با استفاده از دیدگاه‌های معلمان ویژگی‌های بارز این کتاب را از جنبه‌های: تحقق هدف‌ها و رویکردها، محتوای کتاب‌ها، روش‌های تدریس، روش‌های ارزشیابی پیشرفت تحصیلی، مناسب بودن روند آموزش خط و دشواری‌های اجرایی مورد بررسی قرار دهد و به‌این سؤال پاسخ گوید که برنامه‌ریزان آموزشی به‌چه میزان به‌اهداف مورد نظر خود دست یافته‌اند؟ لازم به توضیح است هر یکی از این جنبه‌ها به‌عنوان یک متغیر در این تحقیق مورد بررسی قرار گرفت.

روش

باتوجه به ویژگی‌های موضوع، در این تحقیق از روش توصیفی از نوع تحقیق موردی و زمینه‌ای استفاده شده است. هدف محقق توصیف عینی و واقعی ویژگی‌های کتاب‌های بخوانیم و بنویسیم از نظر معلمان پایه‌ی اول ابتدایی می‌باشد. به‌عبارت دیگر پژوهشگر سعی داشته تا آنچه هست را بدون هیچ‌گونه دخالت یا استنتاج ذهنی گزارش دهد. در پژوهش موردی و زمینه‌یابی توجه محقق بیشتر به آن نکات و عوامل مهم و با معنی است که به‌صورتی در شناخت گذشته مطالعه و بررسی دقیق و عمیقی از متغیرهای مهم (بررسی دیدگاه‌های معلمان نسبت به ویژگی‌های کتاب‌های بخوانیم و بنویسیم) به‌روال تغییرات و کنش و واکنش معلمان، در مراحل موردنظر دست یابد.

یافته‌ها

سؤال اول: به‌نظر معلمان پایه‌ی اول، کتاب‌های بخوانیم و بنویسیم به‌چه میزان به‌مهارت‌های چهارگانه زبان‌آموزی توجه دارد؟ یافته‌ها نشان می‌دهد که متوسط نمره‌ی پاسخ‌ها از میانگین فرضی بزرگ‌تر می‌باشد، بنابراین کتاب‌های بخوانیم و بنویسیم بیش از سطح متوسط به‌مهارت‌های چهارگانه زبان‌آموزی توجه دارد.

سؤال دوم: به‌نظر معلمان پایه‌ی اول، کتاب‌های بخوانیم و بنویسیم به‌چه میزان موجب استفاده از رویکردهای عمومی تلفیقی، اکتشافی و فعالیت محور می‌شود؟ یافته‌ها نشان می‌دهد کتاب‌های بخوانیم و بنویسیم بیش از سطح متوسط موجب استفاده از رویکردهای عمومی تلفیقی، اکتشافی و فعالیت محور شده است. سؤال سوم: به‌نظر معلمان پایه‌ی اول در کتاب‌های بخوانیم و بنویسیم به‌چه میزان می‌توان از روش‌های آموزش تلفیقی مفاهیم روش‌های خلاق، روش‌های همیاری و کارگاهی، روش‌های فعال و روش‌های ارتباطی و تعاملی استفاده کرد؟ یافته‌ها نشان می‌دهد کتاب‌های بخوانیم و بنویسیم بیش از سطح متوسط موجب استفاده از روش‌های آموزش تلفیقی، خلاق، همیاری، فعال، ارتباطی و تعاملی شده است.

سؤال چهارم: به‌نظر معلمان پایه‌ی اول در کتاب‌های بخوانیم و بنویسیم به‌چه میزان روش‌های تدریس پیش‌نهادی با توانایی معلمان و دانش‌آموزان و با محتوای کتاب‌ها، شرایط و امکانات و جدول ساعات هفتگی تناسب دارد؟ یافته‌ها نشان می‌دهد روش‌های تدریس کتاب بخوانیم و بنویسیم بیش از سطح متوسط با توانایی معلمان، دانش‌آموزان، محتوای کتاب‌ها، شرایط و امکانات و جدول ساعات هفتگی تناسب دارد.

سؤال پنجم: به‌نظر معلمان پایه‌ی اول، ساختار و محتوای کتاب‌های بخوانیم و بنویسیم به‌چه میزان به‌پرورش توانایی‌های ذهنی، رشد خلاقیت، مهارت تفکر، مفاهیم بین رشته‌ای، نیازهای روحی، روانی و عاطفی، جنبه‌های ذهنی و هنری و تغییر شیوه‌ی خط فعلی به‌سوی توجه تحریری دارد؟ یافته‌ها نشان می‌دهد ساختار و محتوای کتاب‌های بخوانیم و بنویسیم بیش از سطح متوسط به‌موارد ذکر شده توجه دارد.

سؤال ششم: به‌نظر معلمان پایه‌ی اول، کتاب‌های بخوانیم و بنویسیم به‌چه میزان از نظر ساختار و محتوا دارای انسجام، هماهنگی، ارتباط منطقی و متناسب با سن دانش‌آموزان است؟ یافته‌ها نشان می‌دهد ساختار و محتوای کتاب‌های بخوانیم و بنویسیم بیش از سطح متوسط دارای انسجام ارتباط منطقی و هماهنگی و متناسب با سن دانش‌آموزان است.

سؤال هفتم: به‌نظر معلمان پایه‌ی اول، کتاب‌های بخوانیم و بنویسیم به‌چه میزان از نظر مفاهیم گوناگون به‌نکات زبانی، مفاهیم

دانشی، نگرشی، ارزشی، نکات املائی و ادبی توجه دارد؟ یافته‌ها نشان می‌دهد کتاب‌های بخوانیم و بنویسیم بیش از سطح متوسط به نکات زبانی، مفاهیم دانشی، ارزشی، نگرشی، نکات املائی و ادبی توجه دارد.

سؤال هشتم: به نظر معلمان پایه‌ی اول، کتاب‌های بخوانیم و بنویسیم به چه میزان ارزشیابی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان با شرایط و امکانات و جدول ساعات هفتگی تناسب دارد؟ یافته‌ها نشان می‌دهد متوسط نمره‌ی تناسب ارزشیابی پیشرفت تحصیلی با شرایط، امکانات و جدول ساعات هفتگی از نظر معلمان پایه‌ی اول ۳/۶۹ با انحراف معیار ۰/۵۶۵ بوده است. با توجه به اینکه متوسط نمره‌ی پاسخ‌ها از میانگین فرضی بزرگ‌تر می‌باشد، بنابراین تناسب ارزشیابی پیشرفت تحصیلی با شرایط، امکانات و جدول ساعات هفتگی بیش از سطح متوسط می‌باشد.

نتایج نشان می‌دهد بیشترین میانگین پاسخ‌ها از نظر معلمان پایه‌ی اول مربوط به سؤال سوم پژوهش با میانگین ۴/۳۵ و کم‌ترین آن مربوط به سؤال ششم پژوهش با میانگین ۳/۴۹ می‌باشد.

بر اساس یافته‌های مؤلفه‌ی زبان‌آموزی بیشترین ضریب همبستگی را با مؤلفه‌های استفاده از روش‌های آموزشی و توجه به نکات زبانی، مفاهیم دانشی، ارزشی، نگرشی، نکات املائی و ادبی کم‌ترین ضریب همبستگی را با مؤلفه‌ی تناسب ارزشیابی پیشرفت تحصیلی با شرایط و امکانات و جدول ساعات هفتگی دارد. مؤلفه استفاده از رویکردها بیشترین ضریب همبستگی را با مؤلفه‌ی استفاده از روش‌های آموزش و کم‌ترین ضریب همبستگی را با مؤلفه‌ی تناسب ارزشیابی پیشرفت تحصیلی با شرایط و امکانات و جدول ساعات هفتگی دارد. مؤلفه‌ی استفاده از روش‌های پیش‌نهادی آموزش بیشترین ضریب همبستگی را با مؤلفه توجه به نکات زبانی، مفاهیم دانشی، ارزشی، نگرشی، نکات املائی و ادبی و کم‌ترین ضریب همبستگی را با مؤلفه‌ی تناسب ارزشیابی پیشرفت تحصیلی با شرایط و امکانات و جدول ساعات هفتگی دارد. مؤلفه‌ی تناسب روش‌های تدریس بیشترین ضریب همبستگی را با مؤلفه‌ی انسجام، هماهنگی و ارتباط منطقی ساختار و محتوا و تناسب آن با سن دانش‌آموزان و کم‌ترین ضریب همبستگی را با مؤلفه‌ی شماره ۸ دارد. مؤلفه‌های توجه ساختار و محتوا به پرورش توانایی‌های ذهنی و... و انسجام و هماهنگی و

ارتباط منطقی ساختار و محتوا و تناسب آن با سن دانش‌آموزان بیشترین ضریب همبستگی را با مؤلفه شماره ۷ و کم‌ترین ضریب همبستگی را با مؤلفه‌ی شماره ۸ دارند.

سؤال نهم: آیا بین دیدگاه‌های معلمان از نظر متغیرهای جنس، مدرک تحصیلی و سابقه تفاوت وجود دارد؟ نتایج نشان می‌دهد معلمان ابتدایی مرد و زن تمامی هشت مؤلفه‌ی پژوهش را بیش از سطح متوسط ارزیابی نموده‌اند. ولی بین دیدگاه معلمان مرد و زن با ملاحظه‌ی میانگین‌ها تفاوت وجود دارد. به عبارت دیگر معلمان زن ویژگی‌های کتاب‌های بخوانیم و بنویسیم را بهتر ارزیابی کرده‌اند.

نتایج نشان می‌دهد معلمان ابتدایی با مدرک تحصیلی دیپلم، فوق دیپلم، لیسانس و بالاتر تمام هشت مؤلفه‌ی پژوهش را بیش از سطح متوسط ارزیابی نموده‌اند. بین دیدگاه معلمان با توجه به سطوح مختلف تحصیلی با ملاحظه‌ی میانگین‌ها تفاوت وجود ندارد. به عبارت دیگر معلمان پایه‌ی اول با مدرک تحصیلی دیپلم، فوق دیپلم، لیسانس و بالاتر و ویژگی‌های کتاب‌های بخوانیم و بنویسیم را یکسان ارزیابی کرده‌اند.

نتایج نشان می‌دهد معلمان ابتدایی پایه‌ی اول با سال‌های مختلف تدریس تمامی هشت مؤلفه را بیش از سطح متوسط ارزیابی نموده‌اند. بین دیدگاه معلمان با پیشینه‌ی مختلف تدریس با ملاحظه میانگین‌ها تفاوت وجود دارند. به عبارت دیگر معلمان پایه‌ی اول با سال‌های مختلف تدریس ویژگی‌های کتاب‌های بخوانیم و بنویسیم را یکسان ارزیابی کرده‌اند.

پیش‌نهادهای عملی جهت کاربست یافته‌ها

آموزش زبان فارسی در دوره‌ی ابتدایی از اهمیت خاصی برخوردار است، زیرا نه تنها زبان مهم‌ترین ابزار ارتباطی یک فرد با بقیه‌ی افراد است بلکه وسیله‌ی اصلی ارتباطی او هم با انسان‌هایی است که در گذشته زندگی کرده‌اند و هم با انسان‌هایی است که در آینده خواهند آمد. علاوه بر این آموزش زبان‌آموزی ارتباط بسیار نزدیکی با همه‌ی دروس دارد، زیرا دانش‌آموزان در تمام لحظات حضور در کلاس یا به مطالب درسی از زبان معلم و یا شاگردان گوش فرا می‌دهند یا خودشان آنها را می‌خوانند یا بیان می‌کنند و یا اینکه به نوشتن مطالب اشتغال دارند. با توجه به اهمیت موضوع و تألیف

کتاب بخوانیم و بنویسیم در پایه اول، بر اساس یافته‌های پژوهش، پیشنهادهای زیر می‌تواند بر کیفیت بخشی به تدریس این کتاب‌ها بیفزاید:

۱- نظر به اینکه معلمان پایه اول مؤلفه‌های مربوط به کتاب‌های بخوانیم و بنویسیم را بالاتر از سطح متوسط ارزیابی کرده‌اند، این می‌تواند انگیزه‌ای باشد جهت معلمان پایه‌های بالاتر که در سال‌های آتی کتاب‌های جدیدالتألیف بخوانیم و بنویسیم را در آن پایه‌ها تدریس می‌کنند.

۲- نتایج نشان داد معلمان زن ویژگی‌های کتاب‌های بخوانیم و بنویسیم را بهتر از معلمان مرد ارزیابی کرده‌اند. با تشکیل کلاس‌های آموزشی، جلسه‌های گروه‌های آموزشی و جشنواره‌های الگوی تدریس برتر می‌توان این تفاوت در دیدگاه‌ها را به حداقل رساند.

۳- بر اساس نتایج جدول، کم‌ترین میانگین نمره‌های مربوط به «انسجام، هماهنگی و ارتباط منطقی ساختار و محتوا و تناسب آن با سن دانش‌آموزان» می‌باشد. پیشنهاد می‌شود مؤلفان کتاب مذکور در جهت هماهنگی بیشتر ساختار و محتوای کتاب‌های بخوانیم و بنویسیم تغییراتی را در آنها ایجاد نمایند.

۴- نتایج نشان داد مؤلفه‌ی «میزان تناسب ارزشیابی پیشرفت تحصیلی با شرایط و امکانات و جدول ساعات هفتگی» کم‌ترین همبستگی را با سایر مؤلفه‌های کتاب‌های بخوانیم و بنویسیم دارد. لذا لازم است مدرسان محترم هماهنگی‌های لازم و راهکارهای کاربردی در زمینه نوع و چگونگی ارزشیابی پیشرفت تحصیلی را به اطلاع معلمان پایه اول برسانند.

۵- بر اساس پیشنهادهای همکاران در مورد بهبود وضعیت کتاب‌های جدیدالتألیف بخوانیم و بنویسیم روش‌های تدریس و مشکلات اجرایی، موارد زیر مطرح می‌گردد:

در تصاویر درس‌های جدید سعی گردد از تصاویر صدها خوانده شده استفاده شود.

در کتاب بنویسیم، تمرین‌ها کم است، پیشنهاد می‌شود در این زمینه دفتر تمرین اضافی تهیه گردد.

کشیدن دایره دور صدهایی که توسط دانش‌آموز، خوانده شده، به دلیل کوچک بودن کلمات نوشته شده و با توجه به ضعف تحرک دست و عدم تسلط بر آنها تمام کلمه را داخل خط

می‌گذارند، پیشنهاد می‌شود ساختار و محتوای کتاب در این زمینه اصلاح شود.

بهتر است تدریس صدها حتی الامکان در محیط واقعی و طبیعی آن انجام گیرد.

دانش‌آموزان برای شرکت در بحث و گفتگو از خود علاقه نشان می‌دهند. بنابراین بهتر است در امر تدریس از روش‌های تدریس فعال، گروهی و استفاده از مشارکت دانش‌آموزان استفاده شود.

از آن حال که داستان‌گویی از فعالیت‌های مورد علاقه کودکان است، ارائه بعضی از دروس به شیوه‌ی داستان می‌تواند بر جذابیت کتاب بیفزاید.

بهره‌گیری از روش‌های تدریس گروهی، زمینه استفاده از ذهنیات دانش‌آموزان و افزایش قدرت تکلم آنها را فراهم آورده و باعث از بین رفتن کم‌رویی دانش‌آموزان می‌شود.

ساعات هفتگی تدریس با توجه به حجم تمرین‌های کتاب، مناسب نمی‌باشد.

معلمان جهت دستیابی به اهداف تدریس کتاب‌های بخوانیم و بنویسیم در مدارس روستایی چند پایه و دو زبانه با مشکل روبرو هستند.

برای انجام فعالیت‌های پیش‌بینی شده در کتاب باید فضای کلاس، امکانات آموزشی، چینش صندلی دانش‌آموز و هم‌چنین استفاده از صندلی و میز نیز ضروری به نظر می‌رسد. هم‌چنین در مدارس که در یک نوبت رهنمایی و در نوبت دیگر مدرسه ابتدایی است، نمی‌توان روش تدریس مطلوبی با این کتاب اجرا کرد. ارزشیابی تکالیف دانش‌آموزان و یا خواندن آنها در کلاس درس بسیار وقت‌گیر است.

کندنویسی و دیرآموزی برخی از فراگیران به ویژه در ماه‌های اول سال تحصیلی باعث بیکاری پنهان دانش‌آموزان با استعداد می‌شود.

اندازه‌ی کتاب با میز و کیف دانش‌آموزان متناسب نیست.

۶- در مورد کتاب‌های جدیدالتألیف، پیشنهاد می‌شود برنامه‌ای در صدا و سیما جهت توجیه خانواده‌ها تهیه شود. لازم است این برنامه جنبه‌ی عمومی و قابل درک و فهم برای خانواده‌ها باشد چون بیشتر فعالیت‌های کار در منزل، کار در کلاس را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد.

۷- پیش‌نهاد می‌شود جهت بهبود ساختار و محتوای کتاب‌های بخوانیم و بنویسیم به‌علت حجم زیاد، دو کتاب در دو جلد جداگانه تهیه شود ولی تمرین‌های بنویسیم به‌دنبال درس‌های بخوانیم قرار گیرد.

۸- نظر به اینکه کتاب‌های بخوانیم و بنویسیم به‌مهارت‌های زبان‌آموزی رویکردهای زبان‌آموزی، روش‌ها و الگوهای تدریس توجه خاص داد، هم‌چنین بین ساختار و محتوای آن ارتباط منطقی وجود دارد و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در این کتاب‌ها متناسب با شرایط و امکانات می‌باشد، لازم است آموزگاران محترم با جدیت تمام دانش‌آموزان را به‌فعالیت وادارند تا به‌اهدافی که مدنظر مؤلفان می‌باشد بهتر و سریع‌تر دست یابند.

۹- بر اساس نتایج جدول پیش‌نهاد می‌شود هماهنگی و آموزش‌های لازم در مورد روش‌های سنجش پیشرفت تحصیلی و نحوه‌ی استفاده از برگه‌های چک لیست رفتار در مهارت‌های زبان‌آموزی به‌عمل آید.

منابع

پاکدل، رحمت‌اله (۱۳۸۰). مدارس یادگیری محور، فصلنامه مدیریت در آموزش و پرورش، معاونت برنامه‌ریزی آموزش و پرورش.

پرتو مهر (۱۳۸۱). تحلیل بر کتاب فارسی اول ابتدایی، دو هفته‌نامه سازمانی آموزش و پرورش استان اصفهان، نیمه اول آذر.

خلخال، سید مرتضی (۱۳۷۹). چالش برای اصلاح نظام سنجش در جهان، مقاله ارائه شد در چهارمین کنفرانس آموزش شیمی ایران.

ذوالفقاری، حسن (۱۳۸۱). مهارت کتاب‌خوانی باید از کودکی نهادینه شود. رشد آموزش ابتدایی، ویژه‌نامه شماره ۴.

ذوالفقاری، حسن، سنگری، محمدرضا (۱۳۸۱). کتاب راهنمای معلم، تهران، اداره کل چاپ و توزیع کتابهای درسی.

راهنمای معلم (۱۳۸۱). کتاب معلم اول دبستان، تهران، اداره کل چاپ و توزیع کتابهای درسی.

رضایی، زهرا (۱۳۷۹). نگاهی به‌نتایج ارزشیابی برنامه درسی جدید فارسی اول ابتدایی، رشد آموزش ابتدایی، ویژه‌نامه شماره ۴.

رهبری‌نژاد، یدالله (۱۳۸۰). نظری به‌نتایج ارزشیابی برنامه درسی جدید فارسی اول ابتدایی، رشد آموزش ابتدایی، ویژه‌نامه شماره ۴.

رئیس‌دانا، فرخ لقا (۱۳۷۶). دنیای یادگیری در مدرسه، تهران: افست.

سنگری، محمدرضا (۱۳۸۲). همایش کتاب‌های جدیدالتألیف بخوانیم و بنویسیم، شهرضا: تالار فجر، دی‌ماه ۱۳۸۲.

سنگری، محمدرضا (۱۳۸۲). همایش رؤسای آموزش و پرورش سراسر کشور، تهران: مردادماه ۸۱.

سیف، علی اکبر (۱۳۷۹). روان‌شناسی پرورشی، تهران، آگاه.

سیفی‌زاده، علی‌اکبر (۱۳۸۲). تفاوت قوت و ضعف کتاب بخوانیم و بنویسیم. دو هفته‌نامه نگاه به‌رویدادهای آموزش و پرورش، نیمه دوم

شهریور، شماره ۲۱۳.

قاسم‌پور، حسین (۱۳۸۱). زبان فارسی کلید فهم و ابزار رابطه، رشد آموزش ابتدایی، ویژه‌نامه شماره ۴.

قورچیان، نادرقلی. فضلی‌خانی، منوچهر. خالقی، داوود (۱۳۷۸). نظریه‌های یادگیری و نظریه فراشناخت در فرآیند یاددهی - یادگیری، تهران: تربیت.

مشایخ، فریده (۱۳۸۰). دیدگاه‌های نو در برنامه‌ریزی آموزشی، تهران، سمت.

مهرمحمدی، محمود (۱۳۷۹). دیدگاه برنامه درسی، تهران، سمت.

Adams, M. (1990). Beginning to read: thinking and learning about print. Cambridge, MA: MIT press.

Ahmad, Mansoor (1992). Quality and relevance: concept and practice, Forum for Advancing Basic Education and Literacy. P 3.

Baker, S. (1998). Kameenui, E.J. Vocabulary acquisition: Research bases. Mahwah, NJ: Erlbaum. P 163.

Chall, J. (1990). The reading crisis: why poor children fall behind combridge, MA: Harvard University press.

Collins, June (1994). Metacognition and reading to Learn, Norma decker.

Dickinson, D. (2001). Beginning Literacy with Language. Baltimore: Brookes.

Hart. B. (1995). Meaning full differences. Baltimore: Brookkes.

Hoover, W. (1990). The simple view of reading. Reading an writing. P: 127

Lockheed, E, (1991). Improvement Education in Developing countries. Washington D.C. World Bank P 51.

Lockheed, E, Verspoor, M(1991). Improring primary Education in Developing countries. Washingt on, D.C.

Lefrancois, R.G (1994). Psychology for Teaching, Belmont: wood sworwth Publishing company P.7.

Rosier, M.J. and Keeves, J.P (1991). The IEA study of science I: science Education and curriculn in Twenty Three countries, Oxford, Pergamon, P. 7.

Shaeffer, Sheldon (1992). Educational quality reade find forum for Advancing Basic Education and literacy, P. 2.

Snow, C (1998). Preventing reading difficulties in young children. Washington DC: National Research council.

Stahl, A. (1986). The effects of vocabulary in struction Review of Educational Research. P 72.

Theisen, Grey (1992). An Analysis of the stutus of curriculum Refrom and Text book production in Indonesia.

Unesco Report (1894). word conference on Education for all, held in Jomtien, Thail and, worth Declavation on Education for All. NewYork, Inter-Agency commission.